

ליל סדר פִּנְכֵר

מצב-רוחו של הלל, הסוחר המפרסם, היה קרוב לדכדוך. נסיעתו החשאית לרומא נתמשכה יותר מהמתכנן. לפי תכניתו המקורית היה צריך להמציא זה מכבר בביתו, במחצת בני-משפחתו, ולהתכונן יחד עם לחג-הפסח. אבל הקדוש ברוך הוא רצה, פנראה, אחרת. הנה, הגיע כבר ערב-פסח ועליו לעשות את החג ברומא.

באותה תקופה חל אסור חמור על

המצאותם של יהודים ברומא. יהודי שהיה מעז להציב את כף רגלו על אדמת העיר היה צפוי לענש מות מידי. אבל מה יעשה סוחר גדול כהלל, כאשר עסקא חשובה ביותר תלויה בהסכמתם של כמה אנשים ברומא? הוא החליט להתחפש לנכרי ובדרך זו נכנס אל העיר והסדיר בה את עסקיו, שנתמשכו, כאמור, יותר מהמתכנן.

אין פלא אפוא שהוא היה מדכדוך. וכי מה יעשה לבדו בעיר נכריה? היכן יערוך את ה'סדר'? מניין ישיג מצות? כיצד ישמר מאכילת חמץ בפסח? המחשבה שעליו לחגג את חג-החרות בתנאים כאלה, גרמה לו עגמת-נפש עמקה ביותר.

ולפתע נצנץ רעיון במחו: קשה להאמין שאכן אין ברומא יהודים?, אמר בלבו. "ודאי חיים בה יהודים המסתירים את עבדת יהדותם. אם כן, אצא לשוק ואראה אם מישהו קונה מוצרים 'פסחיים' מבהקים, כגון חזרת למרור וכדומה. מי שיקנה דברים כאלה, יש להניח שהנו יהודי". הרעיון הזה הפיח בלבו תקווה והוא מהר לצאת אל השוק. הוא עמד והתבונן סביבו שעה ארוכה ולמרבה צער לא מצא את אשר חפש. חלפה שעה ועוד שעה, השמש כבר החלה לנטות לכיוון מערב, והלל כבר היה קרוב ללאוש. ולפתע הבחין בכרכרה הדירה שהתקרבה אל השוק וממנה ירד לא אחר מאשר ראש העיר בכבודו ובעצמו. הלל, שהתבונן בו היטב, ראהו לוחש משהו למשרתו, והלה נגש אל דוכן ירקות וקנה... חפץ חזרת! בינתיים התאסף קהל רב סביב כרכרתו של ראש העיר, וזה הסביר לקהל, שבא במיוחד כדי לעמד על מצב העניינים בשוק וכדי לראות אלו שפורים נתן להכניס בו...

אבל הלל כבר ראה את מה שראה. הוא גם הבחין, שברגע שהמשרת חזר עם החזרת עלה ראש העיר על הכרכרה וחזר לביתו. ליותר מזה הוא לא היה זקוק. להלל לא היה עתה ספק בכך, שראש עירית רומא בכבודו ובעצמו הוא יהודי. ולא זו בלבד, אלא שהוא יהודי שומר

מצות, שבא בעצמו לשוק כדי לקנות את המרור לליל הסדר. אבל כיצד יוכל הלל להגיע אליו ולגלות לו את בעייתו?

הרבה אפשרויות לא עמדו בפניו, כשהחליט לגשת לביתו של ראש העיר ולבקש ראיון דחוף בענין שאינו סובל דחוי. הוא נתקבל אצל ראש-העיר ובקש לשוחח עמו בארבע-עינים. "אני יהודי", פתח ואמר, כשענינו בוחנות את פני ראש-העיר. "התעכבתי כאן שלא באשמתי ואין לי היכן לחגג את ה'סדר'. ראיתי אותך קונה בשוק חזרת והחלטתי שאתה יהודי. אני מבקש ממך, שתאפשר לי להתארח בבית בשמונת ימי החג".

כשהלל דבר היו פניו של ראש העיר אטומות, רק עיניו הביטו בו בערנות. כשסיים את דבריו, לא אמר ראש העיר דבר. הוא קם ממקומו, אחז בזרועו של הלל והכניסו לחדר שני. שם פתח דלת סודית שהובילה לאולם תת קרקעי גדול. באולם הזה עמדו שלחנות ערוכים וריח של מאכלי חג עמד באויר. ראש-העיר הכניסו לחדר צדדי ואמר לו: "כאן תוכל לעשות את החג בבטחון".

הלל לא האמין למראה עיניו. היה נדמה לו שהוא מצוי בתוך איזשהו חלום לא מציאותי. לקראת שעת המנחה קרא לו המשרת לתפלה, והובילו לבית כנסת קטן, אך יפה ומהדר מאין כמותו. שם התקבצו כעשרים יהודים שחיו חיי יהדות במחתרת ברומא. בתם תפלת ערבית אחלו המתפללים 'חג-שמח' איש לרעהו ונכנסו לאולם הגדול כדי לערוך את הסדר. ראש-העיר הושיב את הלל בראש השלחן והוא ממש היה צריך לצבט את עצמו כדי להאמין שאינו חולם. "הזאת רומא, העיר שבה אסור ליהודים לגור?!", שאל את עצמו.

ה'סדר' התנהל כדת וכדין, באוירה מרוממת, באשר הלל, שהיה תלמיד חכם, מוסיף מפעם לפעם הסברים ומדרשים על דברי ה'הגדה'. לאחר אמירת ה'הגדה' החלה הסעודה, שאף היא התנהלה ברוח טובה ומתוך שמחה. ולפתע ראה הלל דבר שהקפיץ אותו ממקומו. לתדהמתו ראה את אחד המשוררים מגיש לנוכחים, שאכלו זה עתה בשר, עוגת-גבינה, והכל נוטלים ממנה ואוכלים לתאבון. "מה קורה כאן?!", שאל את עצמו בחרדה. "האם יהודים אינם יודעים שאסור לאכל גבינה אחרי בשר?!"

הלל פרץ בבכי מר כשנוכח עם מי יש לו עסק ועל שלחנו של מי אכל בליל-הסדר. באולם השתררה דממה והכל הביטו ביהודי המתנפח. חלפו כמה שניות וראש העיר אחז בזרועו ואמר ברך: "אתה יכול להרגע, הלל. אנו שומרים על דיני התורה בדיוק כמוך. אלו היית טועם מהעוגה היית מוצא, שאין היא עוגת גבינה, אלא 'פרוה' - למרות המראה המטעה שלה".

"אז למה לא אמרתם לי זאת מיד?!", זעק הלל. "למה גרמתם לי עגמת נפש כה רבה?!" "עליך להבין", השיבו ראש-העיר, "שהיה מקום לחשד שמא מרגל אתה שנשלח אלינו ברמיה כדי לגלות את סודנו.

רצינו להעמידך בנסיון, ושמחנו לראות, שאתה יהודי תמים וירא-שמים. עכשיו נוכל לשמח באמת בשמחת חג הפסח..."